I. megoldás: Legyen g-nek az f-re merőleges helyzete g_0, ennek metszéspontjai e, f-en E_0, F_0. Ekkor a kérdéses merőleges maga f, így az e-vel való metszéspont nem létezik, P nem szerkeszthető egyértelműen; azonban f-nek F_0-tól $OE_0 = a$ távolságra fekvő P_{01} és P_{02} pontjait tágabb értelemben a mértani helyhez tartozóknak tekinthetjük. – Elegendő g-nek azon helyzeteivel foglalkoznunk, amelyek f-et az F_0P_{01} félegyenesén metszik, mert a mértani helynek az így mellőzött pontjait a figyelembe vettekből g_0-ra való tükrözéssel megkaphatjuk, hiszen g minden mellőzött helyzetének megvan a tükörképe a figyelembe vett helyzetek között.

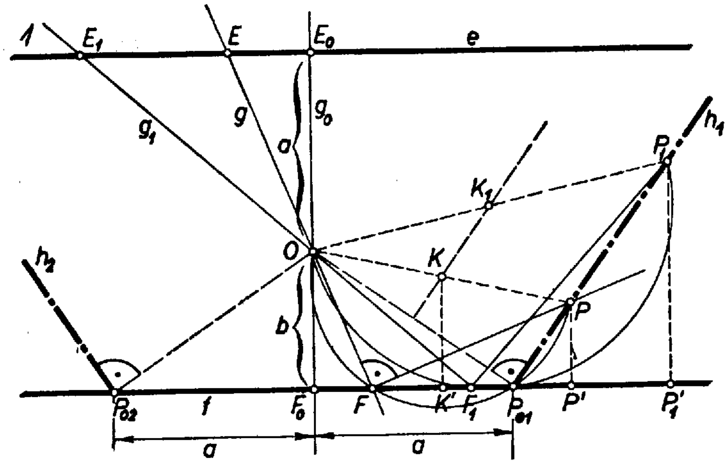

Legyen a forgó egyenesnek egy g helyzetében OP felezőpontja K, P és K vetülete f-en P', K'. Ekkor az FPP' és OEE_0 derékszögű háromszögek egybevágók, mert $FP = OE$, továbbá F, ill. O-nál levő szögeik merőleges szárú hegyes szögek, és ezért egyenlők. Így $FP' = OE_0 = a = F_0P_{01}$ és F a P'-től ellentétes irányban van, mint P_{01} az F_0-tól (ugyanis az F_0FP szög nagyobb az OFP szögnél, ez pedig derékszög). Ezért P_{01} és F tükrös párok az F_0P' szakasz felező merőlegesére – ami egyben az $OF_0P'P$ trapéz KK' középvonala –, és így $KP_{01} = KF$. Másrészt K az OFP derékszögű háromszög köré írt kör középpontja. Ezek szerint e kör átmegy P_{01}-en és ezért az $OP_{01}P$ szög (g bármely helyzete mellett) derékszög; más szóval P csak a P_{01}-ben OP_{01}-re állított merőlegesen fekhet. Tegyük hozzá: az FP szakaszok felmérési irányára tekintettel P a merőlegesnek csak azon a h_1 félegyenesén lehet, amely f-nek ugyanazon partján van, mint e (és O).

Megmutatjuk, hogy a figyelembe vett g helyzetekre a keresett mértani hely éppen h_1, vagyis h_1 bármely P_{01}-től különböző P_1 pontja előáll g valamely helyzetéből.

g_1-nek a P_1-et előállító helyzetére, ill. a vele adódó E_1, F_1-re egyrészt a P_1F_1O szögnek derékszögnek, másrészt $F_1P_1 = OE_1$-nek kell lennie. Az első követelményből g_1 egyértelműen megszerkeszthető, ehhez F_1-et az OP_1 átmérőjű (és $P_1P_{01}O\sphericalangle = 90°$ folytán P_{01}-en átmenő) Thalész-körnek f-fel való, P_{01}-től különböző metszéspontja adja – amennyiben két ilyen metszéspont van –, és $F_1 \equiv P_{01}$, ha e kör érinti f-et. E kör K_1 középpontja rajta van az F_0P_1' szakasz felező merőlegesén (P_1' a P_1 vetülete f-en), így F_1 és P_{01} tükrös pontpár F_0P_1' felezőpontjára, és ezért $F_1P_1' = F_0P_{01} = OE_0$. Így az OE_1E_0 és $F_1P_1P_1'$ derékszögű háromszögek egybevágók (E_1 a g_1 és e metszéspontja), mert O, ill. F_1-nél fekvő szögük szárai páronként merőlegesek (Thalész-kör), ennélfogva $OE_1 = F_1P_1$ amit bizonyítani akartunk. (Teljesség kedvéért megjegyezzük, hogy F_1 az F_0P_{01} félegyenesen van, mert nem lehet sem F_0-ban, sem az F_0P_{02}, félegyenesen; ugyanis F_0 a körre nézve külső pont, K_1 az OP_0 szakasz felező merőlegesének azon a félegyenesén van, amely OP_{01}-nek F_0-val ellentétes oldalára esik, az utóbbinak pontjai pedig F_0-tól távolabb vannak, mint P_{01}-től.)

Ezek szerint a keresett mértani helyet h_1 és ennek g_0-ra való h_2 tükörképe adja, vagyis az f egyenes $F_0P_{01} = F_0P_{02} = OE_0$ tulajdonságú P_{01}, P_{02} pontjaiban OP_{01}, ill. OP_{02}-re állított merőlegeseknek azok a félegyenesei, amelyek f-nek O-t tartalmazó partján vannak. P_{01} és P_{02} a mértani helynek csupán tágabb értelemben vett pontjai.

Megjegyzések. 1. $FP' = F_0P_{01}$ megállapítása után – ahol a szakaszok iránya is megegyező –, vizsgálatunkat így is befejezhetjük: eszerint $P_{01}P' = F_0F$, másrészt $PP' = EE_0$, ennélfogva $PP' : P_{01}P' = EE_0 : F_0F = OE_0 : OF_0 = a : b$, azaz állandó, tehát bármely P-be P_{01}-ből ugyanaz az irány mutat. Így azonban még hátra van ennek az iránynak a meghatározása.

2. Többen pontos rajzú próbák nélkül azt a pusztán szabadkézi vázlatra alapított sejtésüket próbálták igazolni, hogy a mértani hely kör, hiperbola, hiányos parabola, vagy két kotangens-görbe.

A versenyzők nagyobb része a koordináta-geometria módszereivel kereste a mértani hely egyenletét, gyakran elég bonyolult számításokkal, a szakaszfelmérést egyenes és kör metszésének tekintve, ami két lehetőséget ad P-re, a helyes irány megválasztása pedig diszkussziót igényel. Alább egy ezt a lépést kikerülő, részben koordináta-geometriai megoldást adunk.

II. megoldás: Válasszuk f-et X-, és a rá O-n át húzott merőlegest Y-tengelynek úgy, hogy O ordinátája b legyen, és legyen a kezdőpont K, továbbá e és az Y-tengely metszéspontja L. Tekintsük egyelőre azokat a g-ket, amelyek az X-tengelyt pozitív abszcisszájú F-ben metszik, és jellemezzük g helyzetét azzal a γ pozitív hegyes szöggel, amellyel O körül az Y-tengelyhez képest el van fordulva. Így F, E koordinátái: $(b\operatorname{tg}\gamma, 0)$, $(-a\operatorname{tg}\gamma, b+a)$ és a felmérendő $OE = z$ szakasznak az Y-tengelyre való vetülete a, az X-tengely irányára pedig $LE = -a\operatorname{tg}\gamma$.

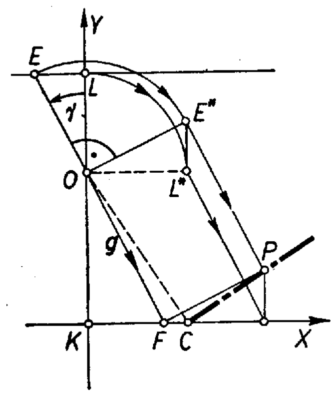

E szakasz előírt felmérését helyettesíthetjük O körüli $-90°$-os elforgatásával és O-nak F-be való eltolásával.

Így az elforgatott OE^* vetületei X, Y irányára $OL^* = a$, $L^*E^* = a \operatorname{tg} \gamma$, és az eltolás után P koordinátái: $x = b \operatorname{tg} \gamma + a$, $y = a \operatorname{tg} \gamma$. ($f$, e pontjainak ordinátája 0, ill. $b + a > 0$, ennélfogva OE-nek e felé való felmérése P-re pozitív ordinátát ír elő; valóban $y > 0$, mert $\gamma > 0°$.

A keresett mértani hely eddig tekintetbe vett részének egyenletét P koordinátáiból a γ paraméter kiküszöbölésével kapjuk:

$$\operatorname{tg} \gamma = \frac{x-a}{b} = \frac{y}{a}\text{-ból}: \ y = \frac{a}{b}(x-a),$$

és ehhez járul $\operatorname{tg} \gamma > 0$ helyett az $y/a > 0$, azaz $y > 0$ megszorítás. Ez félegyenes egyenlete, amely az X tengelyt az $x = a$ abszcisszájú C pontban metszi (itt a kezdőpontja) és amely merőleges OC-re, mert OC iránytangense $-b/a$.

Hasonlóan kapjuk az X-tengelyt negatív abszcisszájú F-ben metsző g egyenesekre $F(-b \operatorname{tg} \gamma, 0)$ és $E(a \operatorname{tg} \gamma, b + a)$-ból P-re: $x = -b \operatorname{tg} \gamma - a$, $y = a \operatorname{tg} \gamma$ (itt γ a g elfordulása Y-tól a negatív forgási irányban). Eszerint P abszcisszája az előbbinek -1-szerese, ordinátája változatlan, ez az Y-tengelyre való tükrözést jelent, ennélfogva a mértani hely hiányzó része az eddigiből az f-re O-n át húzott merőlegesen való tükrözéssel áll elő.

Megjegyzések. 1. A fentiekben nem „tiszta” koordinátageometriai módszerrel dolgoztunk, több lépést elemi, ill. trigonometriai úton végeztünk.

2. OE-nek a g-re merőlegesen való felmérésével adódó pontot megkaphatjuk a merőleges és a g-ből (rá merőleges) OE nagyságú eltolással előálló g' egyenes metszéspontjaként is. Így azonban mindegyik említett egyenes egyenletét fel kellene írnunk, és többet kellene számolnunk. Az „e felé” való eltolás révén a g'-vel az Y-ból lemetszett szakasz b-ről $b + OE/\sin\gamma = b + a/\sin\gamma\cos\gamma$-ra növekszik.